باش بەت

ۋىكىپېدىيەگە خۇش كەپسىز

ھەركىم ئۆزى يازالايدىغان ئۇچۇق ئېنسىكلوپېدىيە

ھازىرغىچە ئۇيغۇرچە ۋىكىپېدىيەگە جەمئىي **9,723** ماقالە توپلاندى.

▪ ئەدەبىي ▪ تارىخ ▪ ئامما
▪ زات ▪ ماتېماتىكا ▪ تېخنىكا
▪ جۇغراپىيە ▪ پەن ▪ **ھەممە**

بىلىم ◆ جۇغراپىيە ◆ دىن ◆ فىزىكا ◆ ماتېماتىكا ◆ سەنئەت ◆ تەنتەربىيە ◆ تارىخ ◇
پۈتۈن پورتاللار

ئا ئە ب پ ت ج چ خ د ر ز ژ س ش غ ف ق ك گ ڭ ل م ن ھ ئو ئۇ ئۆ

ھەپتىلىك نادىر يازما

ئۇيغۇر كىشىلىك ھوقۇق سىياسىتى قانۇن لايىھەسى بولسا بىر ئامېرىكا فېدېراتسىيە قانۇنى، ئامېرىكىنىڭ ھەر قايسى ھۆكۈمەت ئورگانلىرىنىڭ جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسى ۋە جۇڭگو ھۆكۈمىتىنىڭ ئاتالمىش شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى (شەرقىي تۈركىستان) دىكى ئۇيغۇرلارغا قارىتىلغان كىشىلىك ھوقۇق دەپسەندىچىلىكى ھەققىدە دوكلات بېرىشىنى تەلەپ قىلىدۇ ، بۇ شىنجاڭ قايتا تەربىيىلەش لاگېرىدا پراكتىكا قىلىشىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. 2019 - يىلى 11 - سېنتەبىر، بۇ قانۇن لايىھىسىنىڭ بىر نۇسخىسى ئامېرىكا كېڭەش پالاتاسىدا بىردەك ماقۇللىنىپ ماقۇللاندى. 2019 - يىلى 12 - ئاينىڭ 3 - كۈنى، قانۇن لايىھىسىنىڭ تېخىمۇ تولۇقلانغان نۇسخىسى ئامېرىكا ئاۋام پالاتاسى 1-407 بېلەت تاشلاش ئارقىلىق ماقۇللاندى. تۈزىتىلگەن قانۇن لايىھىسى كېڭەش پالاتاسى تەرىپىدىن 2020 - يىلى 5 - ئاينىڭ 14 - كۈنى ئوتتۇرىغا قويۇلدى ۋە تەستىقلاندى. 2020-يىلى 5-ئاينىڭ 27-كۈنى ، ئاۋام پالاتاسى 1-413 ئاۋاز بىلەن تۈزىتىش كىرگۈزۈلگەن قانۇن لايىھىسىنى ماقۇللاپ ، ئۇنى پرېزىدېنت دونالد ترامپنىڭ تەستىقلىشىغا يوللىدى. بۇ قانۇن لايىھىسى ترامپ تەرىپىدىن 2020-يىلى 6-ئاينىڭ 17-كۈنى ئىمزالانغان. دەۋامى...

يېڭىلىقلار

- شى جىنپىڭ ۋە خىتاي ئارمىيەسى… ئىشەنچ كرىزىسى
- 2026 ئىران ئۇرۇشى
- 2036-يىلغا نەزەر: دۇنيا سىياسى… گېئومېترىيەسىنىڭ قايتا سىزىلىش… ئون يىلنىڭ ئىستراتېگىيەلىك خەر…
- شى جىنپىڭ ۋە خىتاي ئارمىيەسى… ئىشەنچ كرىزىسى
- ياخشى ئىش قىلىش ۋە ئىشنى يا…
- سۈنئىي ئەقىل دەۋرىدە مىللەتلەر… تېخنىكىدىن ھالقىغان ئىجتىمائىي…
- سۈرىيە يېڭى ھۆكۈمىتى ۋە ئامېر… مۇناسىۋىتىنىڭ ئۆزگىرىشى ھەق…
- خىتاي سىياسەت پەلسەپەسى: لا…
- ئىران ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ تاش…
- 2026-يىلى ئامېرىكىنىڭ ۋېنېزۇئېلا… قىلىشى

- هىندىستان - پاكىستان كەشمىرد
ئۈستىدە: كەشمىر مەسىلىسى ھ
خەۋپلىك بىر باسقۇچقا كەلدى. 5
ئاپرېلدا ھىندىستاننىڭ جەممۇ ۋە
پاھالگام شەھىرىدە 26 ئادەم قاز
تېررورلۇق ھۇجۇمىدىن كېيىن، ھ
پاكىستان ئارىسىدىكى مۇناسىۋە
كەسكىنلىشىشكە باشلىدى. ھىند
ئۈچۈن پاكىستان بىلەن باغلانغان
گۇرۇپپىلارنى ئەيىبلەپ، پاكىستانغ
قانچە قەدەمنى تاشلىدى، شۇ قا
دۆلەت ئارىسىدىكى مۇھىم سۇ ك
«ئىندۇس سۇ كېلىشىمى»نى توخ
پاكىستانلىق دىپلوماتلارنى چىقىر
بېرىشنى توختىتىش قاتارلىقلارنى
مۇمكىن.

بىلەمسىز...

- بىرىنچى ئوسمان كىم؟
- قاراخانىيلار دۆلىتى قاچان ساسانىيلارنى يوقاتقان؟
- ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر قايسى يىللاردا ياشىغان؟
- 19 - ماي ئۈرۈمچى ۋەقەسى ھەققىدە نېمىلەرنى بىلىسىز؟
- ئەمىر كۆرگۈز كىمدۇر؟
- قوچۇ ئۇيغۇر دۆلىتىنىڭ ئەڭ مەشھۇر ئىدىقۇتى كىم؟...

مەشھۇر شەخس...

مەمتىلى ئەپەندى (1901 — 1937) ئۇيغۇر يېڭى مائارىپىنىڭ بايراقدارى ، ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنىڭ تونۇلغان ۋەكىلى ، ئوت يۈرەك شائىر مەمتىلى توختاجى (تەخەللۇسى تەۋپىق) ئاتۇشنىڭ بويامەت يېزىسدا دۇنياغا كەلگەن. ئۇ قىسقىغىنا 36 يىللىقى ھاياتىدا ئۆز خەلقىنىڭ مائارىپى ئۈچۈن، ئەدەبىياتى ئۈچۈن ئۆچمەس ئىز قالدۇرغان. ناھايىتى كۆپ بىلىملىك زىيالىيلارنىڭ بېشىغا چىققان قانخور جاللات شېڭ شىسەي مەمتىلى ئەپەندىنىڭ ئىلغار ئىدىيىسىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرۈۋەتكەن.داۋامى

ئابدۇراخمان I (ئەرەبچە: عبد الرحمن الداخل؛ 731 — 788) ئىسپانىيە ئەمەۋىيە خاندانلىقىنىڭ قۇرغۇچىسى (756 — 788). 750 - يىلى ئەمەۋىيلەرنىڭ ئورنىنى ئابباسىيلار خاندانلىقى ئىگىلىگەن. ئەمەۋىي جەمەتىدىن بولغان ئابدۇراخمان شىمالىي ئافرىقىغا قېچىپ بارغان، كېيىن يەنە ئىسپانىيىگە بارغان.داۋامى

تارىختا بۇ ئاي...

- 1- ماي — 1889 - پارىژدا ئىككىنچى ئىنتېرناتسى
  خەلقئارالىق ئەمگەكچىلەر بايرىمى ئېلان قىلىند
- 2- ماي — 1945 - سوۋېت ئىتتىپاقى ئارمىيىسى
  ۋە ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى ئاخىرلاشقانلىقىنى
- 3- ماي — 1943 - سوۋېت ئىتتىپاقى ئۈرۈمچىد
  شېڭ شىسەيگە دۇشەنزى نېفىتلىكتىكى بارلىق
  تېخنىكلەرنىڭ ھەمدە بارلىق سوۋېت پۇقراسى
  باشلاپ (4 - ماي) ئىشقا چىقمايدىغانلىقىنى ئۇق
- 4- ماي —
  - 1937 - مەمتىلى تەۋپىق ئەپەندى قولغا ئېل
  - 1919 - بېيجىڭ شەھىرىدىكى ئوقۇغۇچىلار نا
    ياشلار ھەرىكىتى.
- 5- ماي — 1260 - قۇبىلاي موڭغۇل ئىمپېرىيىس
- 6- ماي — 2014 - گۇاڭجۇ پويىز ئىستانسى ۋە
  مەمەتتوختى غۇجابدۇللاھ.
- 7- ماي — 1104 - سەلجۇقىيلەر ھارران ئۇرۇش
  ئۇچراتتى.
- 10- ماي — 1865 - قوقەند خانى ئالىمقۇلى خا
- 14- ماي — 2010 - 5 - ئىيۇل ۋەقەسى كەيند
  ئېتىۋېتىلگەن ئىنتېرنېت قايتا ئېچىۋېتىلدى.
- 15- ماي — 1871 - چارروُسىيە ئاتالمىش رۇس
  سودىگەرلىرىنى قوغداش، قاچقۇنلارنى تۇتۇش
  ئەسكەر كىرگۈزۈپ، 4 - ئىيۇل غۇلجىنى بېسىۋا
- 16- ماي — 1966 - ئاتالمىش مەدەنىيەت زور
  باشلاندى (1976 - يىلى 6 - ئۆكتەبىر ئاياغلاشتى
- 17- ماي — 1979 - .
- 18- ماي — 1983 - بىڭتۇەن خەلق قۇرالىق ق
- 19- ماي —
  - 1931 — ما جوڭيىڭ ئاتالمىش «بۇيرۇقتا ب
    500 ئەسكىرىنى باشلاپ قومۇلغا چىقتى.
  - 1989 - 19 - ماي ئۈرۈمچى ۋەقەسى يۈز ب
- 20- ماي — 1935 — ما خۇسەن قوماندانلىقىد
  قەشقەر ئايرودرومىغا ھۇجۇم قىلدى.
  - 2006 - ئۇيغۇر ئون ئىككى مۇقامى ج خ ج
    دەرىجىلىك غەيرى ماددى مەدەنىي مىراس
  - 2021 — لىتۋا پارلامېنتى ئۇيغۇرلارنى ئىرق
    ئۇچرىغان دېگەن قارارنى قوبۇل قىلدى.
- 21- ماي — 1947 - مەسئۇت سابرى يېڭى قۇ
  بىرلەشمە ھۆكۈمەت رەئىسى سايلاندى.
- 22- ماي — 1934 - ما فۇيۈەن قەشقەر يېڭىش
  ما جەنساڭنى قوتقۇزۇۋالدى. تۇنگانلار قىزىلنىڭ
  قەشقەر كوناشەھەرگە ھۇجۇم قىلىپ شەھەرد
  غىچە پۇقرانى قىرغىن قىلدى.
- 23- ماي — 1893 -
- 24- ماي — 1975 - ش ئۇ ئا ر بوز يەر ئۆزلەش
  قۇرۇلدى. 1981 - يىلى قالدۇرۇلدى.
- 28- ماي — 1947 - مەسئۇت سابرى يېڭى قۇ
  بىرلەشمە ھۆكۈمەت رەئىسى بولدى.
- 29- ماي — 1957 - قاراماي ناھىيە دەرىجىلىك

- 30- ماي — 2002 - 1877 — يەتتىشەھەر هۆك
ياقۇپ بەگ ئۆلدى.

ۋىكىپېدىيە باشقا تىللاردا...

ماقالە سانى 4 مىليوندىن ئاشقان تىللار:

Cebuano، English

ماقالە سانى 2 مىليوندىن ئاشقان تىللار:

Deutsch، Français، Nederlands، Svenska

ماقالە سانى 1 مىليوندىن ئاشقان تىللار:

Español، Italiano، □□□، Polski، العربية، مصرى، Português، Русский، Українська، Tiếng Việt، Winaray، □□

ماقالە سانى 500 مىڭدىن ئاشقان تىللار:

Suomi، Català، □□□، Norsk ،فارسی ،Bahasa Indonesia Bokmål، Српски/Srpski

ماقالە سانى 250 مىڭدىن ئاشقان تىللار:

Български، Нохчийн، Čeština، Dansk، Esperanto، Magyar Հայերեն، Bahasa Melayu ،עברית Euskara Română، Srpskohrvatski، Татарча، Türkçe، Bân-lâm-gú

تاللانغان رەسىم

1352 - ھىجرىيە، 24 - ماھى رەجەبدە ئاللاھ سۇبھانە ۋە تەئالانىڭ ياردەم ۋە نۇسرەتى بىلەن ۋە رەئىسىمىز خ
ئەمىننىياز ھاجى ھەزرەتلەرىنىڭ لاياقەتلىك ۋە سالاھىيەتلىك ۋەكىللەرىنىڭ ئىتتىفاقىغە ۋە بۇتۇن ئەساكىرى ئى
ئۇمۇمىي مۇۋافەقەت بىرلىكلەرىغە سۆيەنىب، مۇستەقىل شەرقى تۈركىستانىمىزنىڭ بىرىنچى ھۆك
قۇرۇلدى...بايانىنامە ئوقۇلغاچ نەۋبەت بىلەن تەبرىكلەر سۆزلەندى. خوشلىق ئۈچۈن 41 دانە توپ ئاتىلدى. ش
تۈركىستانىنىڭ تارىخى مىللىي بايراغى كۆتەرىلدى. ئاي يۇلتۇزلۇق مىللى كۆك بايراق يىللار مابەينىدە ئۆتكە
ھاكىمىيەت دەۋىرلەرىنى يادلاتىپ تۇرار ئىدى. دارىلمۇئەللىمىن تەلەبەلەرىنىڭ:
بايراقىمىز كۆك بايراق،
ئوردۇمىز ئالتۇن ئوردۇ.
تۈركىستان تۈركنىڭ يۇردى،
تۈركىستانىنىڭ ئولاجاق.
دەپ دەردلى كۆڭۈللەردەكى غايەلەرىنى يۈكسەك ئاۋاز بىلەن ساف تۈرك تىلىدە سۆزلەپ تۇرار ئىدى.

شەرقىي تۈركستان ئىسلام جۇمھۇرىيىتىنىڭ قۇرۇلۇش مۇراسىمى (1933 - يىلى 12 - نويابىر)، تۈمەن دەرياسى بويى، كاش

مۇنازىرە ۋە ياردەم · تۈرلەر · ئاچقۇچ تۈرلەر · تۈر

ئۇچۇر | پەلسەپە | ئومومى | ئىلىم | ئەمەلىي | جەمئىيەت | گۇمانتار | تىل | تېخنىكا | تەبئەت | مەدەنىيەت | ئەدە

جۇغراپىيە | كىشىلەر | ۋىكى

تۈركىي تىللار ئېنسىكلوپېدىيەلەرى

Қазақ тілі	**Кыргыз** тили	**Qaraqalpaq** tili	**يۇغۇر** سۆز	**O‘zbek** tili	**اوزبیک** تیلی
Тыва дыл	тӱштӱк **Алтай**	тӱндӱк **Алтай**	**Хакас/хоорай** тілі	**Саха** тыла	**ос/Чулым** тадар
Идел-Урал **Татар**	**Башҡорт** теле	**Къарачай-малкъар**	**Къумукъ** тил	**Ногай** тили	**ırım** Tatar tili
Ana Sahıfa	**Türkmen** dili	**Anadolu Türk** dili	**Azərbaycan** dili	تۆرکجه	**aşqay** dili

باشقا ۋىكى تۈرلىرى

ۋىكىلۇغەت
كۆپ تىللىق لۇغەت

ۋىكىكىتاپ
ئەركىن كىتاب ۋە قوللانمىلار

ۋىكىنەقىل
ماقال تەمسىل ۋە ھېكمەتلەر

ۋىكى تۈرلىرى
تۈرلەر تىزىمى

ۋىكىخەۋەر
ئەركىن يېڭىلىقلار

Commons
تاراتقۇ ئامبىرى

"https://ug.wikipedia.org/w/index.php?title=باش_بەت&oldid=175636" دىن ئېرىشكەن